

in zijne oogen, omdat het »beginsel van de vrije scheiding.... onder vigueur van het Romeinsche recht gegolden" heeft. Echter is ook dit niet juist. In een huwelijk met *manus* was de scheiding alleen aan den man veroorloofd, en kon zelfs deze, naar moeielijk geloochend schijnt te kunnen worden, daartoe vaak alleen om bijzondere redenen overgaan. En zoo zegt Marquardt, wat zeker van de door Mr. Levy gegevene voorstelling niet weinig verschilt: „Die strenge Fessel der alten Ehe wurde mehrfach durch Verbrechen gelöst; etc. ¹⁾ Hij vermeldt dan ook, hoe in het jaar 329 vóór Chr. 170 vrouwen haren echtgenoot door vergiftiging zouden hebben om het leven gebracht.

Intusschen kan toch bezwaarlijk worden ontkend, dat waarlijk in de eerste eeuwen echtscheidingen niet menigvuldig waren, en dit vooral in vergelijking met latere tijden van het Romeinsche rijk, toen de echt schier om de minstbeteekenende reden werd verbroken. Van het verstooten van Papiria door Aemilius Paulus sprak ik reeds. Van niet veel gewicht waren beide malen, dat Cicero tot echtscheiding overging, de gronden, die hem daartoe bewogen ²⁾. Caesar zond Pompeja weg, alleen om de verdenking, die op haar rustte. Van hem zelve echter, nog wel censor voor het leven, getuigt Marquardt: »Caesar stand mit den vornehmsten Frauen in Liebesverhältnissen" ³⁾. Augustus ontdeed zich van eene zijner echtgenooten, omdat hij met hare moeder in oneenigheid was geraakt ⁴⁾.

Wat allengs van het huwelijk was geworden, deelt ons Marquardt ⁵⁾ aldus mede: »Am Ende der Republik und noch mehr in der Kaiserzeit gilt die Ehe den meisten als eine vorübergehende Verbindung, welche ebenso leichtsinnig getrennt als geschlossen, im Falle die Scheidung bereut wird, ohne Hinderniss erneut werden kann,

¹⁾ T. a. p., I. p. 66.

²⁾ Cf. Wächter, t. a. p., p. 98 en volgg.

³⁾ T. a. p., I. p. 67 noot 3. Cf. ook Wächter, t. a. p., p. 123 en 136.

⁴⁾ Cf. Wächter, p. 124, 125, 136 en 157.

⁵⁾ T. a. p., I. p. 70. Cf. Wächter, t. a. p., p. 199 en volg.

ber. 74